

UNIVERSITATEA „BABEȘ –BOLYAI” CLUJ-NAPOCA

FACULTATEA DE LITERE

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

SPAȚII EMBLEMATICE ÎN ROMANUL ROMÂNESC

DIN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI XX –

DECENIILE VII ȘI VIII

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC :

Prof. dr. VASILE VOIA

DOCTORAND:

ARGYELAN FLORINA- CLAUDIA

CLUJ –NAPOCA

2011

Cuprins

I. Conceptul de spațiu literar

I.1. Argument	5
I.2. Forme și semnificații ale spațiului în literatură	6
I.3. Formele timpului și ale cronotopului în roman	8
I.4. Noul roman european	10
I.5. Timp și spațiu în noul roman	12
I.6. Spațiul în viziunea lui Maurice Blanchot	15
I.7. Maurice Blanchot și literatura ca activitate specifică	18
I.8. Spațiul fictiv și magic	19
I.9. Imaginea spațiului poetic	21
I.10. Imagini poetice ale spațiului în viziunea lui Gaston Bachelard	23
I.11. Romanul modern în viziunea lui Rene- Marill Alberes	26
I.12. Lumea romanescă în viziunea lui Georg Lukacs	29
I.13. Concluzii	30

II. Spații emblematică în opera lui Marin Preda

II.1. Profilul bio-bibliografic al scriitorului Marin Preda	35
II.2. Nuvelistica lui Marin Preda	38
II.2.1 Erosul în narațiunile lui Marin Preda	41
II.2.2. Fețele ticăloșiei umane în narațiunile lui Marin Preda	44
II.2.3. Fantasticul, o proiecție a spaimei	48
II.2.4. Un nou anotimp social	52
II.3.1. Marin Preda și noua vârstă a romanului românesc	55
II.3.2. Odiseea Moromeților	57
II.4. Siliștea – Gumești un spațiu emblematic din Câmpia Dunării	63

III . Metamorfoze spațio- temporale în opera lui Ștefan Bănuțescu

III. 1. Profilul biografic al scriitorului	73
III. 2. Nuvelistica lui Ștefan Bănuțescu	74
III. 3. Lumea mirajelor	76
III.4. Un fantastic greu de prins în tipare	82
III.5. Reflecții pentru un regat imaginar	90
III.6. Cartea Milionarului	95
III.7. „Ceața mitică” oglindită în opera lui Ștefan Bănuțescu	98
III.8. Mimesis-ul operel lui Ștefan Bănuțescu	102
III.9. Câmpia Dunării spațiu emblematic în opera lui Ștefan Bănuțescu	105

IV. Spații emblematice în opera lui Sorin Titel

IV. 1. Profilul bio-bibliografic al scriitorului	110
IV.2. Perioadele creației lui Sorin Titel	111
IV.3. Proza scurtă a lui Sorin Titel sau engrama provinciei	114
IV.4. Lunga călătorie a prizonierului sau triumful parabolei	118
IV.5. Yoknapatawpha bănățeană	124
IV.5.1. Țara îndepărtată	125
IV.5.2. Pasărea și umbra	131
IV.5.3. Clipa cea repede	134
IV.5.4. Femeie, iată fiul tău	137
IV. 6. Mitul dublului în viziunea lui Sorin Titel	140
IV .7. Banatul spațiu emblematic în opera lui Sorin Titel	142

V. Dumitru Radu Popescu- scriitor reprezentativ al generației sale

V.1. Date biografice ale scriitorului Dumitru Radu Popescu	151
V.2. Nuvelistica lui Dumitru Radu Popescu	153

V.2.1. Personajele și spațialitatea nuvelor lui Dumitru Radu Popescu	163
V.3. Dumitru Radu Popescu – romancier	165
V.4. Spațiile emblematică din opera lui Dumitru Radu Popescu	179

VI . Tudor Dumitru Savu – negustorul de povești

VI.1. Portretul scriitorului	183
VI.2. Fantasticul operei lui Tudor Dumitru Savu	184
VI.2.1. Marginea Imperiului – tărâm fabulos	186
VI.2.2. Treizeci și trei un spațiu închis și fascinant	191
VI.2.3. De-a lungul fluviului – ținut imaginar	194
VI.2.4. Fortul – misterios	196
VI.2.5. Cantacuzina – un spațiu al sudului arzător	199
VI.2.6. Cantacuzina – spațiu emblematic în Delta Dunării	200

VII. Concluzii

VII.1. Caracteristicile generale ale prozei literare românești din a doua jumătate a secolului XX, deceniile VII și VIII	205
VII.2. Siliștea – Gumești un spațiu emblematic din Câmpia Dunării	206
VII.3. Metamorfozele spațiului și timpului în operele lui Ștefan Bănuțescu și Sorin Titel	211
VII.4. Dumitru Radu Popescu și lumea sa emblematică	213
VII.5. Cantacuzina – patria băsmuitorului	216
VII.6. Preocupări anterioare acestei perioade despre ideea de spațiu literar românesc	219
Bibliografie	223

Cuvinte – cheie existente în lucrare: spațiu, metamorfoză, real , imaginar, Yoknapatawpha, inefabil, labirint, dublul, emblemă, emblematic, etc.

I. Conceptul de spațiu literar

Am ales această lucrare pentru a scoate în evidență tipurile de spațiu literar, precum și unele spații emblematice reflectate în operele scriitorilor români din secolul XX, deceniile VII și VIII. Lucrarea își propune să analizeze categoriile spațiale a cinci romancieri români, din a doua jumătate a secolului XX, aceștia fiind: Marin Preda, Ștefan Bănuțescu, Sorin Titel, Dumitru Radu Popescu și Tudor Dumitru Savu.

A cunoaște spațiul și oamenii, a călători real sau imaginar prin intermediul literaturii, prin toate regiunile țării, înseamnă a descoperi și recrea tot atâtea orizonturi spirituale. Lectura metaforelor spațiale și descifrarea raporturilor dintre ființa umană și lume au permis definirea unui sentiment al spațiului.

La nivelul discursului, coordonata spațială este solidară cu cea temporală, iar la nivelul lumii refigurate spațialitatea are o relativă independență și rămâne o dimensiune consonantă cu timpul. Într-un univers situat sub semnul devenirii spațiul nu poate fi numit entitate autonomă ci element subordonat timpului, teritoriu în care devenirea se petrece sau care o reprezintă.

Din perspectiva categoriilor poetice ale spațiului, romanul românesc din a doua jumătate a secolului XX își evidențiază încă o dată complexitatea și forța. Teritoriu al unor prodigioase afirmări, al deplinei maturizări și generoaselor deschideri, această perioadă desfășoară spectacolul marilor creații prin care romanul românesc se integrează în orizontul prozei europene.

Cuvintele *emblemă* și *simbol* apar adesea sinonime în vorbirea zilnică, fără a provoca confuzii nedorite. Separarea celor două ar părea inutilă și ceremonială. O *emblemă* este un tipar folosit pentru a reprezenta o idee. *Emblema* cristalizează o abstracțiune în termenii concreți, vizuali: o zeitate, un trib, o națiune, o virtute sau un viciu. O *emblemă* este un obiect sau reprezentarea unui obiect.

Emblemei ca obiect sau imagine i se atribuie o anumită semnificație, este o figură care simbolizează ceva și este destinată să reprezinte ceva: o colectivitate, o autoritate, o meserie, un *spațiu emblematic* pentru viața spirituală, socială, economică a unei comunități rurale sau citadine pornind de la monumente reprezentative cum ar fi: biserica, gospodăria, școala, poiana, cârciuma, prăvălia, primăria, etc.

Caracteristicile *spațiului emblematic* ar fi : geografia, topografia unui loc, comunitatea imaginară, imaginarul geografic precum și raporturile complexe între patria reală și imaginară, a unui spațiu interior și cel definit ca aparținând exteriorității supuse alterității.

În operele celor cinci scriitori întâlnim ca *spații emblematicice* : spațiul românesc, spațiul occidental, spațiul bizantin, spațiul circular, spațiul rural și urban, spațiul labirintic, spațiul terestru și cel subteran, un spațiu fictiv, fantastic, o margine a imperiului și o fugă spre un *axis mundi* radial ca și spițele unei roți, etc.

II. Siliștea –Gumești un spațiu emblematic din Câmpia Dunării

Cele două volume ale romanului *Moromeții* formează o unitate, ele se susțin și se luminează reciproc impunând o tipologie necunoscută până la Marin Preda în proza românească. Întâiul volum este concentrat asupra unui singur personaj, întreaga desfășurare epică este subordonată lui Ilie Moromete. Cartea este scrisă într-un stil pe alocuri ironic, personajele au timp să gândească și să se exprime, gesturile lor sunt libere, existența în orice caz nu-i terorizează.

De pe stănoaga podiștei sale Ilie Moromete privește cu un ochi netulburat oamenii care trec pe drum, în adunarea din curtea lui Iocan el citește ziarul.

Ritmul epic se schimbă în volumul al doilea, existența socială este aici mai concentrată, oamenii apar invadați de întâmplări, satul așezat pe tipare arhaice intră într-un proces rapid de destrămare. Narațiunea se complică, numărul focarelor epice crește iar sub presiunea numeroaselor paranteze fraza își pierde din fluentă, devine aspră și demonstrativă. Din romanul unui destin *Moromeții* devine romanul unei colectivități care este satul și al unei civilizații sancționate de istorie.

Preda prezintă niște țărani inteligenți și ironici, complecși ca structură morală în măsură prin aceasta să-și reprezinte și să trăiască în modul lor caracteristic marile drame ale existenței.

Moromeții reprezintă și o mare descoperire literară, eroul central al romanului, Ilie Moromete, nu seamănă cu nici unul dintre personajele prozei anterioare: rurale sau citadine, originalitatea lui vine din modul în care un spirit inventiv, creator, transformă existența într-un spectacol.

Alungate de istorie în alte locuri personajele revin cu gândul sau cu pasul la Siliștea- Gumești, drumurile lor trec totdeauna prin acest spațiu privilegiat, individualizat literar în chipul în care alte spații reale cum ar fi Salinas- marea vale din romanele lui Steinbeck sau comitatul Yoknapatawpha din romanele lui Faulkner au devenit puncte de reper într-o geografie a imaginarului.

Satul se concentrează în *Moromeții* (I) la viața unei familii și numai prin atingere la viața unei colectivități mai largi, însă sonda fixată pe un spațiu restrâns intră adânc în straturile unei spiritualități vechi.

Romanul lui Preda analizează dispariția societății tradiționale, este surprins apusul unei lumi, o răspântie a civilizațiilor, universul micului proprietar agrar piere social deși are o supraviețuire etică asimilată în noi norme de viață.

Siliștea –Gumești devine un spațiu emblematic în opera lui Marin Preda, un spațiu închis, o comunitate lovită uneori de agresiunea lumii exterioare, din afară emisarii agresiunii sunt receptorul care-i terorizează cu *fonciirea*, primarul, războiul, colectivizarea, etc. Un alt spațiu devenit emblematic este poiana lui Iocan unde oamenii se adună duminica dimineața ca să-și repara uneltele, să citească ziarul și să facă comentarii politice.

Un loc important ocupă în carte *salcâmul*, acest arbore devine un simbol, un *axis mundi*, unul dintre cele mai importante, *salcâmul* este sacrificat în cele din urmă, prevederile lui Moromete nu se îndeplinesc și într-o dimineață *salcâmul* este doborât, fără el gospodăria apare deodată pustie, modestă, arborele îi dădea grandoare, tăierea *salcâmului* tulbură viața familiei, loviturile de topor sunt ascultate cu spaimă, ca niște lovituri ale destinului.

Un spațiu emblematic complex este viața spirituală, socială și economică a întregii comunități rurale.

Existența rurală românească este localizată în romanul *Moromeții* în Câmpia Dunării, un spațiu emblematic deschis care are în centrul lui un microgrup care stă la baza colectivității tradiționale, familia, în ipostază principală, familia Moromete., iar în ipostază secundară familia lui Victor Bălosu, a lui Birică, a lui Boțoghină și a lui Țugurlan.

III. Câmpia Dunării spațiu emblematic în opera lui Ștefan Bănuțescu

Cartea de la Metopolis apare ca o însumare a artei și meditației autorului în direcția exploatării unor valențe noi ale meditației și a formulării unor întrebări asupra relației istorice și existențiale dintre tradiție și modernitate.

Cartea de la Metopolis frapează prin felul original în care aparența cea mai superficială este anihilată de substanța pe care o ascunde.

Originalitatea ținutului imaginar pe care-l creează autorul în comparație cu alte Yoknapatawpe românești ale deceniului opt este girată de caracterul mitic românesc al geografiei, istoriei și demografiei sale. Lumea creată de el cu centrul în orașul Metopolis este așezată nu departe de „marele fluviu”care scaldă cu brațele sale Insula Cailor și dincolo de ea la marginea câmpiei Dicoșesiei sunt orașele Cetatea de Lână și Mavrocordat, undeva spre nord se întinde Transilvania cu Marmația de unde sosește în primele pagini ale romanului Glad, un fost pușcăriaș și tăietor de lemne, el aducând cu el o roată de căruță pe care o va transforma într-o mașină a fabricii de lumânări de seu. Aceasta este un simbol al istoriei, al prefacerii lumii de care nu scapă nici Metopolis-ul.

În *Cartea de la Metopolis* fiecare personaj are povestea lui, romanul fiind de fapt înlănțuirea acestor povești și nu punerea în relație a personajelor însele. Platforma pe care existențele individuale se leagă alcătuind o lume este mai degrabă povestirea, cuvântul și nu ficțiunea epică propriu-zisă. Imaginarul lui Ștefan Bănuțescu se constituie din relații sociale de tip capitalist dublate de o mentalitate mitică apocrifă și stil balcanic, toate pe

fondul unei istorii și al unei geografii mitizate, fabuloase. Metopolisul e o lume crepusculară, el se agață de tradițiile bizantine „nobile”, „pietrificate de cultură”, deși tradițiile sale autentice sunt cele dicomesiene, pe care însă le disprețuiește.

În *Cartea de la Metopolis* nu este vorba despre o „istorie secretă” ci mai degrabă despre un fel de „geografie secretă”. „Geografia” lui Ștefan Bănuțescu este însă una spirituală și morală. Ceea ce face el în acest roman e o sinteză a spațiului spiritual muntean: fabulația, ironia, narația și disimularea. E un roman mitic, specie extrem de rară la noi.

Opera lui Ștefan Bănuțescu ne prezintă o geografie morală și spirituală, dar în același timp și o geografie și istorie secretă. Harta imaginară a Metopolisului este la scara 1/1, toponimia dă naștere topografiei, treptat din nume de locuri se constituie geografia Metopolisului ori a Dicomesei. Iau naștere spații emblematice: Insula Cailor, Cetatea de Lână, Mavrocordat, Piciorul Neamțului care e un cot al Dunării.

Ca spații emblematice găsim un spațiu deschis care este Câmpia Dunării, un spațiu nesfârșit, a cărui emblemă o reprezintă fluviul Dunărea, care duce cu el toate povestirile. Metopolisul este un spațiu exotic, un Eldorado pentru mulți dintre locuitorii lui. Generalul Glad intră în Metopolis dând de-a dura o roată care-i va servi pentru afacerea sa, fabrica de lumânări din seu de oaie. Roata crează un spațiu circular și viziunea lumii reale ca labirint. În același timp în Metopolis există și un spațiu subteran, un spațiu în care zace comoara de neprețuit a metopolisienilor, marmura roșie.

Cartea de la Metopolis este epicentrul unui univers cu multe etaje cu semnificații multiple care practic se construiește sub ochii cititorului său. Diferența sensibilă față de Faulkner, Sadoveanu, Voiculescu, Marquez și ceilalți oficianți ai *realului miraculos* sud-american provine din distanțarea emfatică a autorului față de universul fictiv.

IV. Banatul- spațiu emblematic în opera lui Sorin Titel

O privire atentă arată că romanele „impare” (I și III) se închid asupra unei vechi civilizații țărănești având drept centru Margina din care pornesc călătoriile spre Balta Caldă, spre Făget și Lugoj. Sărbătorile și petrecerile ating apogeul la târguri, tinerii trec

prin rituri de inițiere virilă sau feminină, curgerea vremii e oprită prin ceremonii: nunți sau botezuri, jocurile dau dimensiune ludică existenței.

Romanele „pare” (II șiIV) se deschid spre spațiul mitteleuropean și păstrează vii rămășițele mitului habsburgic. Cei doi stâlpi ai monarhiei chezaro-crăiești, armata și faimoasa birocrăție sunt perpetuate prin personaje emblematice: ofițerul și funcționarul, multiplicare neconținut.

Foiesc în tetralogie soldați , ordonațe și ofițeri dar și oameni mărunți. Apar în număr impresionant artiștii, cei care au înlocuit apusa glorie militară a Imperiului cu o revanșă a culturii : acrobați și clovni, tragediene și cântărețe, pictori etc. Lor li se adaugă medicul, căci peste Vesela Apocalipsă a Imperiului plutește obsesia artei și fascinația morții.

Cărțile lui au ridicat din anonimul vieții o realitate care în modestia ei ascunde nebănuite diamante. Banatul lui Sorin Titel este o Yoknapatawpha, un ținut în care umanitatea în ce are ea mai profund se regăsește cu nețărmita dragoste de viață a destinelor comune. Dacă în lumea lui Faulkner domină colonelul Sartoris, simbol al unei autorități apuse, și Flem Snopes burghezul rapace și impenetrabil. În ultimele cărți ale lui Sorin Titel există o singură zeităte pozitivă care stăpânește incontestabil zbuciumul uman înconjurător : mama .

Cu *Țara îndepărtată* , *Pasărea și umbra* și *Femeie, iată fiul tău* scriitorul se reîntoarce la câteva teme ale literaturii sale anterioare. El reține nota arhaică a unei lumi pendulând între sat și oraș, între realitatea rurală și legendele străbunilor. *Dejunul pe iară* fixa *geografia* locurilor : e vorba de un Banat încă patriarhal în care riturile căsătoriei, ale nașterii sau ale morții dau notă specifică unei lumi de o deosebită distincție.

Țara îndepărtată evocă o lume strict determinată în timp și spațiu, ne aflăm în Banat în perioada celui de al doilea război mondial, perioadă în care copilăria înregistrează seismele vremii, căci romanul e al unei copilării și al unei șanse a copilăriei. Distingem satul prin prisma acestei copilării ceea ce nu înseamnă că realitatea lui se estompează. Satul se poate constitui el însuși ca erou al cărții, oamenii lui vin (cei bătrâni) dintr-o lume străveche cu o anume patină de noblețe,cu rânduiești încă patriarhale.

Pasărea și umbra continuă *Țara îndepărtată*, prelungirea nu e însă evidentă

pentru cel ce urmărește evoluția personajelor, cursul, creșterea evenimentelor, împletirea firelor narative. Dacă în primul roman memoria nu cobora într-o istorie îndepărtată, ea reprezentând o formulă a povestirii, în *Pasărea și umbra* ea este eroul principal

În *Femeie, iată fiul tău* câștigă un spațiu larg tema dublului, oamenii s-au întâlnit odată, acum se reîntâlnesc dar le este frică să recunoască, se știu din întâmplări vechi.

V. Spațiile emblematice din opera lui Dumitru Radu Popescu

Dumitru Radu Popescu este primul scriitor din a doua jumătate a secolului XX care evocă satul demonizat, așezat sub blestemele „omului tradițional” depozitat de drepturi, avuție, trecut. Geografia „sudică” oltenească se sprijină în *F* și *Vânătoarea regală* în *Duios Anastasia trecea* sau *Dor* într-un lung șir de piese pe dubla natură a simbolurilor. Pădurile, Dunărea pot fi deopotrivă spații protectoare, paradisiace sau infernale. Căinii pot fi ființele apropiate, fraterne, sau purtătoare de turbare. Satul demonizat, colectivitatea care se solidarizează sub semnul crimei, al torturii, complicitatea criminală veselă sunt temele prozelor sale.

Există o frenezie a asasinatului în aceste proze în care inconștiența, „autodistrugerea” descriu o lume „pe dos”.

Alte centre ale acțiunii sunt Lăzărenii și Alexandru Vodă, satul în al cărui cimitir e îngropat Ieremia, absolut toate prezențele epice au o legătură cu acest spațiu placentar și cu reprezentanții lui. Spațiul naratorului și al martorului posedă un simbolism cu funcții foarte riguroase, geografia reală mitologizată este barocă prin emfază și ambiguitate.

Există în opera lui D.R.Popescu un *spațiu al atrocității* cum este Țebea din care nu se poate salva nimeni. Moartea, măcelul, cadavrele cu miros oribil sunt expresia spațiului distrugător care nu își eliberează prizonierii. *Spațiul paradisiac* „grădina raiului” unde inocenții încearcă într-adevăr să se retragă este o imagine compensatorie față de spațiul atrocității. Corabia aberantă a lui Noe este expresia *spațiului incert*. *Spațiul exotic* „aici în Tahiti” înseamnă pentru Don Iliuță satul său și este o proiecție prin care se încearcă eliberarea de prostie și opresiune. Naratorii sau martorii au teoretic acces la toate aceste spații cărora li se adaugă și spațiile subiectivității, spațiul românesc

propriu-zis ar fi *central* al întâmplării întâmplare și *lateral* al întâmplării imaginate sau revelate.

Alături de geografia descrisă se mai poate vorbi de un *spațiu epic abstract* al relatării, spațiul naratorului invitat sau care se invită la rememorare. așa cum de cele mai multe ori identitatea naratorului se șterge complet prin discurs și apoi pentru că personalitatea sa este dată și măsurată de timpul vorbirii și spațiul în care se narează este impersonal, fără substanță. Spațiul celui ce relatează ar fi dincolo de cel labirintic într-un punct supraspațial, rememorarea aparent descifratoare și ordonatoare tinde și ea să se situeze într-un context supratematic și supraevenimential.

VI. Cantacuzina – spațiu emblematic în Delta Dunării

Tudor Dumitru Savu aducea în proza românească un stil original deplin conturat, delimitând totodată net un teritoriu creat anume și luat în stăpânire cu acte în regulă. T.D.Savu găsește resurse inepuizabile în vechiul, tradiționalul ceremonial al povestirii, nu renunță la magia și eminența condiției sale de povestitor pe care o descoperă liberă, generoasă, implicat autonomă. Lumea pe care a creat-o cu orgoliul unui Faulkner sau Marquez este cu fiecare povestire alta și altfel privirea fiind în cel mai înalt grad creatoare.

Cantacuzina și împrejurimile ei, niciodată îndepărtându-se de Marele fluviu decât pentru a veni dinspre pustiul câmpiei, al realului încă nerostit și fără consistență constituie o zonă în care lucrurile și lucrările omenești ascultă de legi proprii. Pătrundem într-o altă lume în care cotidianul pur și simplu nu are acces, omenescul fiind interogat exclusiv despre fața sa tainică, misterioasă, cea în care stăpânește simbolul și pâlpâie semnele. Viața este un labirint, orice întâmplare este „ca o peșteră”, omul apelează la oglinzi de tot felul pentru a alina drumul adevărat și este împiedicat în expediția sa interioară de imixțiunea unei Puteri, a unei Ordini cazone lipsită de atributul esențial, acela al întâmplării, al povestirii, al lecturii originale a semnelor.

Întâlnim la Tudor Dumitru Savu în primul rând un *spațiu citadin*, concretizat în orașul Vama, un oraș în chip de bibliotecă cu un timp labirintic. În Vama, Margareta

avea o pensiune astrologică, o pensiune a zodiilor, doar cu 12 mese, una pentru fiecare zodie, și nu te puteai așeza decât la zodia ta. Margareta mai era și un fel de oracol al orașului. Orașul Vama era dintotdeauna un loc de trecere: din Imperiu spre câmpie și Gurile Dunării, din Orient spre Occident, de la munte la mare.

Fiind un *spațiu deschis*, din Marginea Imperiului se deschid drumuri ca spițele unei roți care duc spre Gurile Dunării, spre Orient sau spre Pol, un spațiu localizabil aproximativ în Banatul sudic, un topos al confluenței imperiilor de altădată, cel vestic european și cel sudic asiatic. *Spațiul oriental* devine un centripetu al fantasticului. Marginea Imperiului, spațiu emblematic, un *axis mundi*, în afară de faptul că este capătul imperiului, mai e și un toponim.

Spații emblematică la T.D.Savu mai sunt marea și Dunărea. El face o veritabilă saga maritimă și dunăreană.

Opera lui T.D.Savu prezintă un *spațiu uman* fascinant, populat cu personaje emblematică cum ar fi: Serafim, care are vârsta fabuloasă a lui Aureliano Buendia; Sosipatru, Teona, Efrem, Patache, Profesorul, Mândrucap, Ionete, Ioachim, Policarp, Omufar, Emilian, Serafim, Rada, Crysis, Din Țiganul, inginerul Gramatopol etc. Mai apare și *personajul dictator* în persoana lui Ion Leopold Margea. Aproape toți sunt indivizi cu puteri supranaturale.

Agachi Gherasim, un alt personaj emblematic, se ocupă cu iscoditul oamenilor din Brăila, Chilia Veche, Giurgiu, Nalbant și până la Severin și Viena. Ionete își conduce tovarășii prin Canale sufocate de brădiș, în labirintul unei lumi fabuloase unde belșugul alternează cu scene de apocalipsă.

VII . Concluzii

Operele acestor cinci scriitori au unele trăsături comune cu opera marelui William Faulkner; așa cum el a făcut din străbunicul său, colonelul Falkner personajul John Sartoris, una din figurile dominante ale vieții din Jefferson, capitala comitatului fictiv Yoknapatawpha, în care scriitorul și-a plasat acțiunea majorității operelor sale, și

scriitorul Marin Preda face din tatăl său, Tudor Călărașu, personajul Ilie Moromete, plasându-l în centrul vieții satului Siliștea –Gumești.

Așa cum prin comitatul Yoknapatawpha, Faulkner prezintă epopeea sudului, și Preda prezintă epopeea moromețiană, o lume în plină expansiune și transformare.

Ștefan Bănuțescu prezintă o lume în plină prefacere și transformare având în centrul ei, ca personaj principal, orașul Metopolis, cu o geografie proprie. Ca și Faulkner, Ștefan Bănuțescu pretinde propriile titluri de proprietate imaginară asupra unei lumi crepusculare și închise în cercul puterii lui magice. Colonelul Marosin este asemenea lui Will Varner din *Cătuțul*, lui Faulkner, care împărțise fosta Moșie a Franțuzului în parcele mici și ajunsese să adăpostească un întreg cătun.

Sorin Titel reînvie Banatul fixându-i „centrul” în Marginea sa natală de unde pornește să exploreze „marginea Imperiului” iar ca și Faulkner actualizează alte valori ale călătoriei și anume: metamorfoză spirituală, traseu inițiativ.

Dacă în lumea lui Faulkner domină colonelul Sartoris, simbol al unei autorități apuse, și Flem Snopes burghezul rapace și impenetrabil, în ultimele cărți ale lui Sorin Titel există o singură zeitate pozitivă care stăpânește incontestabil zbuciumul uman înconjurător : mama.

În opera lui D.R.Popescu fiecare povestire le modifică pe celelalte câte puțin și avem mai multe versiuni ale evenimentelor. Toți dau impresia a ști mai mult decât spun, dar fiecare ascunde câte ceva. Unul dintre povestitori a săvârșit o crimă, altul ca în Dostoievski sau Faulkner e bănuțit a fi epileptic, un al treilea e mitoman, iar din suprapunerea unor perspective așa de variate și de contradictorii rezultă densitatea uneori halucinantă a întâmplărilor.

Bibliografie de autor

1. Opera lui Ștefan Bănuțescu

1. Bănuțescu, Ștefan, *Cartea Milionarului, I. Cartea de la Metopolis*, Editura Eminescu, București, 1977.
2. Bănuțescu, Ștefan, *Iarna bărbaților*, cu o Addenda cuprinzând *Cântece de câmpie*, Editura Minerva, București, 1991.
3. Bănuțescu, Ștefan, *Scrisori din Provincia de Sud-Est*, Editura Nemira, București, 1994.
4. Bănuțescu, Ștefan, *Un regat imaginar*, Editura Allfa, București, 1997.
5. Bănuțescu, Ștefan, *Elegii la sfârșit de secol*, Editura Allfa, București, 1999.

II. Opera lui Dumitru Radu Popescu

1. Popescu, Dumitru Radu, *Fuga*, Editura de stat pentru literatură, București, 1958.
2. Popescu, Dumitru Radu, *Zilele săptămânii*, Editura Tineretului, București, 1959.
3. Popescu, Dumitru Radu, *Umbrela de soare*, Editura Tineretului, București, 1962.
4. Popescu, Dumitru Radu, *Vara oltenilor*, Editura Tineretului, București, 1964.
5. Popescu, Dumitru Radu, *Dor*, Editura pentru literatură, București, 1966.
6. Popescu, Dumitru Radu, *Duios Anastasia trecea*, Editura Tineretului, București, 1967.
7. Popescu, Dumitru Radu, *Cei doi din dreptul Țebeii sau Cu fața la pădure*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1973.
8. Popescu, Dumitru Radu, *Împăratul norilor*, Editura Eminescu, București, 1976.
9. Popescu, Dumitru Radu, *Vânătoarea regală*, Editura Eminescu, București, 1976.
10. Popescu, Dumitru Radu, *F*, prefață de Răzvan Voncu, Editura 100 + 1 Gramar, București, 2000.

III. Opera lui Marin Preda

1. Preda, Marin, *Risipitorii*, Editura pentru literatură, București, 1962.
2. Preda, Marin, *Moromeții*, Tabel cronologic, prefață, note și bibliografie de Ion Bălu, Editura Albatros, București, 1979.
3. Preda, Marin, *Întâlnirea din pământuri*, Editura Cartex Serv, București, 2006.
4. Preda, Marin, *Viața ca o pradă*, Editura Cartex Serv, București, 2006.
5. Preda, Marin, *Moromeții*, (vol. I și II), Editura Cartex Serv, București, 2008.

IV. Opera lui Tudor Dumitru Savu

1. Savu, Tudor Dumitru, *Marginea Imperiului*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1981.
2. Savu, Tudor Dumitru, *Treizeci și trei*, Editura Cartea Românească, București, 1982 .
3. Savu, Tudor Dumitru, *De-a lungul fluviului*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1985.
4. Savu, Tudor Dumitru, *Fortul*, Editura Militară, București, 1988.
5. Savu, Tudor Dumitru, *Cantacuzina*, Ediția a II-a, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2009 .

V. Opera lui Sorin Titel

1. Titel, Sorin, *Copacul*, (Schițe), Editura pentru literatură, București, 1963.
2. Titel, Sorin, *Reîntoarcerea posibilă*, (Nuvelă), Editura pentru literatură, București, 1966.
3. Titel, Sorin, *Valsuri nobile și sentimentale*, (Schițe și povestiri), Editura pentru literatură, București, 1967.
4. Titel, Sorin, *Dejunul pe iarbă*, (Roman), Editura pentru literatură, București, 1968
5. Titel, Sorin, *Noaptea inocenților*, (Nuvele), Editura pentru literatură, București, 1970.

6. Titel, Sorin, *Lunga călătorie a prizonierului*, (Roman), Editura Cartea Românească, București, 1971.
7. Titel, Sorin, *Mi-am amintit de zăpadă*, (Povestiri), Editura Eminescu, București, 1973.
8. Titel, Sorin, *Femeie, iată fiul tău*, (Roman), Editura Cartea Românească, București, 1983.
9. Titel, Sorin, *Întotdeauna am vrut să scriu despre lucruri fundamentale*, interviu realizat de Brândușa Armanca în septembrie 1984, apărut în revista „Flacăra” nr. 12/ 1985.
10. Titel, Sorin, *Țara îndepărtată; Pasărea și umbra*, (Romane), Editura Eminescu, București, 1989.
11. Titel, Sorin, *Clipa cea repede*, (Roman), Editura 100 + 1 Gramar, București, 1998.

Bibliografie

1. Adamek, Diana, *Transilvania și verile cu polen . Clujul literar în anii * 90*, Colecția 80, Seria eseuri, Editura Paralela 45, Cluj-Napoca, 2002.
2. Alberes, R.M., *Istoria romanului modern*, în românește de Leonid Dimov, prefață de Nicolae Balotă, Editura pentru literatură universală, București, 1968.
3. Alexandrescu, Sorin, *William Faulkner*, Editura pentru literatură universală , București, 1969.
4. Bălu, Ion, *Marin Preda*, Editura Albatros, București, 1970.
5. Bachelard, Gaston, *Poetica spațiului*, traducere de Irina Bădescu, prefață de Mircea Martin, Editura Paralela 45, Pitești, 2003.
6. Bahtin, Mihail, *Probleme de literatură și estetică*, traducere de Nicolae Iliescu, prefață de Marian Vasile, Editura Univers, București, 1982.
7. Barborică, Corneliu, *Studii de literatură comparată*, Editura Univers, București, 1987.

8. Blanchot, Maurice, *Spațiul literar*, traducere și prefață de Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1980.
9. Burgos, Jean, *Pentru o poetică a imaginarii*, traducere de Gabriela Duda și Micaela Gulea, prefață de Gabriela Duda, Editura Univers, București, 1988.
10. Buzzati, Dino, *Deșertul tătarilor*, Roman. Povestiri, traducere de Niculina Benguș, prefață de Romul Munteanu, Editura Minerva, Colecția Biblioteca pentru toți, București, 1972.
11. Chevalier, Jean, și Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri*, traducerea a fost făcută după ediția din 1969 revăzută și adăugită, coordonatori Micaela Slăvescu și Laurențiu Zoicaș, în românește de Irina Eliade, Editura Artemis, București, 1994.
12. Ciobanu, Nicolae, *Maestru al prozei scurte*, în *Caiete critice*, nr.1-2, publicație editată de revista „Viața românească”, București, 1984.
13. Cosma, Anton, *Romanul românesc contemporan*, (vol.II), Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1998.
14. Cristea, Dana și Avasilichioaie, Laura, *Literatura universală*, Editura Aula, Brașov, 2002.
15. Cristea, Valeriu, *Domeniul criticii*, Editura Cartea Românească, București, 1976.
16. Cristea, Valeriu, *Spațiul în literatură*, Editura Cartea Românească, București, 1979.
17. Cristea, Valeriu, *Modestie și orgoliu*, Editura Eminescu, București, 1984.
18. Crohmălniceanu, Ovid., S., *Un scriitor de rasă*, în *Caiete critice*, nr.1-2, publicație editată de revista „Viața românească”, București, 1984.
19. Crohmălniceanu, Ovid., S., *Al doilea suflu*, Editura Cartea Românească, București, 1989.
20. Cuțitaru, Virgil, *Spații*, Editura Junimea, Iași, 1981.
21. Dimisianu, Gabriel, *Nouă prozatori*, Editura Eminescu, București, 1977.
22. Dumbrăveanu, Anghel, *Pe când necazurile erau fericite*, în *Caiete critice*, nr.1-2, publicație editată de revista „Viața românească”, București, 1984.
23. Dumitriu, Dana, *Pieta*, în *Caiete critice*, nr. 1-2, publicație editată de revista „Viața românească”, București, 1984.

24. Evseev, Ivan, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Editura Amarcord, Timișoara, 1994.
25. Faulkner, William, *Ursul*, în românește de Leonid Dimov, Editura pentru literatură, București, 1966.
26. Faulkner, William, *Cătuțul*, în românește de Eugen Barbu și Andrei Ion Deleanu, prefață de Radu Lupan, Editura pentru literatură, București, 1967.
27. Faulkner, William, *Nechemat în țărână*, în românește de Eugen Barbu și Andrei Ion Deleanu, prefață de Radu Lupan, Editura pentru literatură, București, 1974.
28. Faulkner, William, *Absalom! Absalom!*, în românește de Mircea Ivănescu, Editura Univers, colecția „Romanul secolului XX”, București, 1974.
29. Faulkner, William, *Zgomotul și furia*, în românește de Mircea Ivănescu, Editura Univers, colecțiile „Cotidianul”, București, 2007.
30. Georgescu, Paul, în volumul *D.R. Popescu*, Antologie, prefață, notă asupra ediției, cronologie și bibliografie de Andreea Vlădescu Lupu, Editura Eminescu, București, 1987.
31. Hasek, Jaroslav, *Peripețiile bravului soldat Svejek*, traducere de Jean Grosu, Editura Corint, București, 2003.
32. Holban, Ioan, *Profiluri epice contemporane*, Editura Cartea Românească, București, 1987.
33. Lăsconi, Elisabeta, *Sorin Titel- între modernitate și postmodernism*, prefață la opera lui Sorin Titel, *Clipa cea repede*, Editura 100 + 1 Gramar, București, 1998.
34. Lăsconi, Elisabeta, *Oglinda aburită, oglinda lucioasă .Sorin Titel universul creației*, Editura Amarcord, Timișoara, 2000.
35. Lukacs, Georg, *Teoria romanului*, în românește de Viorica Nișcov, prefață de N.Tertulian, Editura Univers, București, 1977.
36. Macarie, Gheorghe, *Geografie literară*, Editura Albatros, București, 1980.
37. Manolescu, Nicolae, *Arca lui Noe –eseu despre romanul românesc*, (vol.III), Editura Minerva, București, 1983.
38. Manolescu, Nicolae, *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu. Proza. Teatrul*, colecția „Canon”, Editura Aula, Brașov, 2001.

39. Marquez, Gabriel Garcia, *Un veac de singurătate*, traducerea și cuvânt înainte de Mihnea Gheorghiu, colecția „Romanul secolului XX”, Editura Univers, București, 1971.
40. Mavrodin, Irina, *Modernii – precursori ai clasicilor*, Editura Dacia, colecția „Discobolul”, Cluj-Napoca, 1981.
41. Mălăncioiu, Ileana, *Lunga călătorie a lui Sorin Titel*, în *Caiete critice*, nr.1-2/1984
42. Munteanu, Romul, *Noul Roman francez*, Editura Univers, București, 1973.
43. Munteanu, Romul, *Metamorfozele criticii europene moderne*, Editura Univers, București, 1975.
44. Muthu, Mircea, *Balcanologie*, (vol. I), Colecția „Discobolul”, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002.
45. Paleologu, Alexandru, *Simțul practic*, Editura Cartea Românească, București, 1974.
46. Păcuraru, Dim., *Scriitori și direcții literare*, (vol.II), Editura Albatros, București, 1984.
47. Petrescu, Camil, *Patul lui Procust*, E.S.P.L.A., București, 1957.
48. Petrescu, Ioana Em, *Configurații*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1981.
49. Pinget, Robert, *Graal-Pirat*, prefață și traducere de Dumitru Țepeneag, colecția „Meridiane”, Editura Univers, București, 1972.
50. Popovici, Vasile, *Sorin Titel sau „feeria cotidianului”*, postfață la opera lui Sorin Titel, *Țara îndepărtată. Pasărea și umbra*, Editura Eminescu, București, 1989.
51. Radian, Sanda, *Corelații între literatura română și literatura universală*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977.
52. Raicu, Lucian, *Printre contemporani*, Editura Cartea Românească, București, 1980.
53. Regman, Cornel, *Patru decenii de proză literară*, Editura Institutului Cultural Român, București, 2004.
54. Rider, Le Jacques, *Europa centrală sau paradoxul fragilității*, Editura Polirom, Iași, 2001.

55. Roșca, Elisabeta, *Sorin Titel- ciclul bănățean*, Editura Univers, colecția „Excelens”, București, 2000.
56. Rotaru, Ion, *O istorie a literaturii române*, (vol. VI), Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000.
57. Roth, Joseph, *Marșul lui Radetzky*, traducere și note de I.Casian Mătășaru, prefață de I.Negoïțescu, Editura pentru literatură universală, București, 1966.
58. Roznoveanu, Mirela, *Dumitru Radu Popescu*, colecția „Monografii”, Editura Albatros, București, 1981.
59. Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, (vol.I), Editura Cartea Românească, București, 1978.
60. Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, (vol. III), Editura Cartea Românească, București, 1985.
61. Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, (vol.IV), Editura Cartea Românească, București, 1989.
62. Spiridon, Monica, *Ștefan Bănuțescu – Monografie*, colecția „Canon”, Editura Aula, Brașov, 2000.
63. Spiridon, Monica, *Melancolia decadenței. O perspectivă fenomenologică asupra memoriei generice a literaturii*, Ediția a II-a, Colecția „Collegium.Litere”, Editura Polirom, Iași, 2000.
64. Streinu, Vladimir, *Pagini de critică literară*, Editura pentru literatură, București, 1969.
65. Tănase, Alexandru, *Lucian Blaga-filosoful poet , poetul filosof*, Editura Cartea Românească, București, 1977.
66. Titel, Iosif, *Clipa i-a fost prea repede. Viața lui Sorin Titel*, Editura Cartea Românească, București, 1991.
67. Todorov, Tzvetan, *Introducere în literatura fantastică*, în românește de Virgil Tănase, prefață de Alexandru Sincu, Editura Univers, București, 1978.
68. Țeposu, Radu G., *Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*, Colecția „Discobolul”, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002.
69. Ungheanu, Mihai, *Marin Preda. Vocație și aspirație*, Editura Eminescu, București, 1973.

70. Ungureanu, Cornel, *Proză și reflexivitate*, Editura Eminescu, București, 1977.
71. Ungureanu, Cornel, *Proza românească de azi*, Editura Cartea Românească, București, 1985.
72. Ungureanu, Cornel, *Geografia literaturii române, azi*, (vol.I), Muntenia, Editura Paralela 45, Pitești, 2003.
73. Vighi, Daniel, *Sorin Titel monografie, antologie comentată, receptare critică*, colecția „Canon”, Editura Aula, Brașov, 2000.
74. Voia, Vasile, *Aspecte ale comparatismului românesc*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002.
75. Voia, Vasile, *Proza românească în perioada interbelică*, Editura Palimpsest, București, 2007.
76. Voia, Vasile, *Tentația limitei și limita tentației. Repere pentru o fenomenologie a mitului faustic*, Editura Ideea Europeană, București, 2010.
77. Zane, Rodica, *Marin Preda, monografie, antologie comentată, receptare critică*, colecția „Canon”, Editura Aula, Brașov, 2001.

Bibliografie din reviste și periodice

1. 1.Ciobanu, Nicolae, *Clipa cea repede*, în revista „Luceafărul”, nr.36/ 8 septembrie 1979.
2. 2.Condurache, Val, *Clipa cea repede*, în revista „Convorbiri literare”, nr. 11
3. 3.Cristescu, Maria-Luiza, *Sorin Titel sau parabola ca roman și despre roman*, în revista „Vatra”, nr. 115/ 1980.
4. 4.Crohălniceanu, Ovid. S. , *O tipologie a excentricității*, în „Gazeta literară”, anul X, nr. 9/ 28 februarie 1963
5. 5.Dimisianu, George, „*Vara oltenilor*”: *Procesul unor structuri etico-sociale* , în ziarul „Scânteia”, anul XXXIII , nr. 6319, 16 iulie, 1964
6. 6.Holban, Ioan, *Portrete contemporane*, în revista „Convorbiri literare” , nr. 4-5/2008.

7. 7.Horodincă, Georgeta, *Un regat imaginar*, „România literară”, nr.7/ 1996.
8. 8.Manolescu ,Nicolae, *Vânătoarea regală*, în „România literară”, nr. 48 / 1973
9. 9.Manolescu,Nicolae,*Viziune grotescă*, în România literară, anul VI, nr. 39/ 27 septembrie 1973
10. 10.Micu, Dumitru, *Triumful valorilor moralei*, în ziarul Scânteia, anul XLIII, nr. 9908 / 30 iunie 1974
11. 11.Peianov, Ioan, *De vorbă cu Sorin Titel*, în revista „Echinox” , nr. 1-2/ 1971.
12. 12.Simion,Eugen, *O construcție critică fragilă*, în Gazeta literară, anul VI, nr. 44 (294), 29 octombrie 1969
13. 13.Simion, Eugen, *Clipa cea repede*, în revista „România literară” , nr.41/ 11 octombrie 1979.
14. Ștefănescu, Alex, *La o nouă lectură : Marin Preda*, în revista „România literară”, nr. 38/ 2002.
15. 15.Tomuș, Mircea, *Clipa cea repede*, în revista „Transilvania”, nr. 9/ 1979.
16. Ungheanu, Mihai, *Narațiunea circulară*, în revista „Ramuri”, anul II, nr. 12 / 15 decembrie 1965